

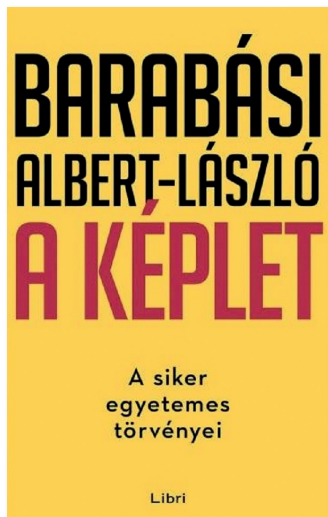
Az elismerést mindenki szomjúhozza

Barabási Albert-László: *A képlet. A siker egyetemes törvényei.* Libri Kiadó, Budapest, 2018

Barabási Albert-László negyedik magyar nyelvű könyve a siker izgalmas témáját járja körül. A mű angolul és vele egy időben magyarul is megjelent. A szerző, a hálózat kutatás nemzetközileg is elismert művelője, ezúttal olyan témát választott, ami valószínűleg sok olvasót fog érdekelni és méltán válik népszerűvé, hiszen ki ne akarna sikeres lenni? Persze rögtön beleütközünk abba a problémába, hogy mit is értünk siker alatt: a teljesítményt, a külvilág elismerését (erkölcsi és/vagy anyagi értelemben), a népszerűséget, a külvilágra gyakorolt hatást, önmagunk és a terveink megvalósításának a mértékét? Nem könnyű erre egyszerű definíciót adni. A szerző meghatározása szerint a siker az az *elismerés*, amit attól a közösségtől kapunk, ahová mi magunk is tartozunk. Márpedig az elismerést mindenki szomjúhozza, a népszerű amerikai filozófus, Francis Fukuyama szerint „[...]” mindenki arra törekszik, hogy embertársai elismerjék (azaz valódi értéke szerint becsljék) a méltóságát. Sőt ez az ösztön olyan mélyen gyökeredzik és olyan alapvető fontosságú, hogy az egész történelmi folyamat egyik fő hajtóerejének kell tekintenünk.” Tehát kellőképpen fontos fogalomról van szó.

Barabási rögtön az elején élesen elválasztja a *teljesítményt* a *sikertől*: míg a teljesítmény az egyén (vagy egy csapat) munkájának az eredménye, addig a siker erre a teljesítményre adott válaszreakció az adott szűkebb-tágabb közösség részéről. Így talán már könnyebben érthető, miért olyan nehéz megfogni a sikert, miért váltanak ki bizonyos teljesítmények sikert, míg mások visszhangtalanul maradnak, hiszen alapvetően a siker a közösség *repcióját* mutatja: mit tartunk értékesnek a magunk számára mások teljesítményéből, és mit nem? Ideális esetben a kiemelkedő teljesítmény elnyeri jutalmát és elismeréssel (sikerrel) társul, más esetben viszont ez utóbbi elmarad. Szerencsétlen esetben teljesítmény nélkül is lehet sikert elérni ideig-óráig, és ilyenkor a társadalom önkorrekcións mechanizmusain múlik, hogy ki tudja-e irtani az ilyen vadhajtásokat...

Melyek azok a törvényszerűségek, amelyekre a szerző és csapata rájött a nagyszámú eset tanulmányozása során? Barabási eredményeiket öt lényegi megfigyelésben összegezte. *Először*: a teljesítmény vonzza a sikert, de ha a teljesítmény nem mérhető, a sikert a hálózatok határozzák meg. Vannak olyan területek, ahol viszonylag könnyen mérhető a teljesítmény (pl. sport), míg másutt ez szinte mérhetetlenül szubjektív (pl. művészet). Ez utóbbi esetben a hálózatok (kapcsolatrendszer) tölt be rendkívül fontos szerepet (némi gúnyos éllel azt mondhatnánk: ez a nyájszellem diadala vagy kevésbé karcosan: a kapcsolatok és a divat diktál). *Másodszor*: a teljesítmény korlátos, a siker korlátlan. Míg az egyén (vagy alkotó csapat) munkáját szükségszerűen nem tudja egy bizonyos mérték fölé növelni, a siker határ nélkül növekedhet. Elegendő sportolókra, népszerű előadóművészekre gondolni, akik rendszerint képesek hatalmas népszerűségüket anyagi megbecsüléssé is átalakítani. *Harmadszor*: a jövőbeli siker kulcsa az alkalmasság és az előzőleg elért siker. Mindenki szívesen tesz korábban sikeres „befutóra”, hiszen ennek kisebb a

kockázata, mint teljesen ismeretlen szereplővel próbálkozni. Ahogyan a Bibliában is megfogalmazódott az, amit Máté-elvként szokás ismertetni: „mert mindenkinek, a kinek van, adatik, és megszorítottatik; a kinek pedig nincs, attól az is elvétetik, a mi je van” (Károli-fordítás). Mindez nem hangzik túl biztatón az esélyegyenlőség szempontjából, de a tapasztalat szerint gyakran ez az egyik meghatározó tényező. *Negyedszer*: a csapat sikere a sokféleségben és az egyensúlyban rejlik, a dicsőséget azonban mindig egyvalaki aratja le. Vezetők gyakran esnek abba a hibába, hogy a lehető legkiválóbb emberekből akarnak egy sikeres csapatot összehozni. Nos, a meglepő tapasztalat azt mutatja, hogy a kizárólag sztárokból álló csapatok gyakran kudarcra vannak ítelve, mert az egymással versenyző sztárok tönkreteszik a csapat kohézióját és lerontják a teljesítményét. Sokkal fontosabb, hogy a sokféle nézőpontot képviselő, eltérő tudású és teljesítményű csapattagok harmonikusan tudjanak együttműködni, akár azon az áron is, hogy a külvilág hajlamos arra a leegyszerűsítő álláspontra helyezkedni, hogy egyedül a csapat vezetőjének tulajdonítja a teljesítményt. *Ötöd-ször*: ha elég szívósak és kreatívak vagyunk, a reménytelennek tűnő helyzetekből is tudunk sikert kovácsolni, a kitartás meghozza gyümölcsét. Számos példa mutatja, hogy a siker milyen mulandó áru, bármikor előfordulhat, hogy az adott közösség felkarol egy addig ismeretlen embert vagy éppen ejt egy korábbi sztárt. Ez talán a legbiztatóbb üzenete a könyvnek, hiszen kevésbé érzi az ember azt, hogy nem mások (helyes vagy helytelen) értékítéletén, hanem sokkal inkább rajta múlnak a dolgok. Márpedig a kreativitás nem függ az életkortól (sem). Ha idősebb emberek esetében ezt kétségbe vonjuk, akkor nem szabad elfelejtenünk arról, hogy a teljesítmény viszont korfüggő, idővel törvényszerűen csökken, mi pedig a kreativitás és a teljesítmény eredőjét látjuk.

A könyv nagyon olvasmányos, számos, az élet egymástól távol eső területeiről mutat be történeteket, hogy állításait igazolja, és mindezt bőszeges jegyzetanyaggal támasztja alá. Valószínűleg sokan fogják úgy érezni, hogy bennük valamilyen formában már sejtett gondolatokat mutat be szerző, amit jóleső „aha” felkiáltással nyugtázzhatnak. A fenti törvényszerűségek néha nem tűnnek túl vonzóknak, de tudnunk kell róluk, és ha ezek ismeretében szervezzük meg a tevékenységünket, könnyebb út vezethet a sikerhez. Azt azonban ne várja senki, hogy egyszerű receptet fog kapni, és valamilyen önfejlesztő tréning révén máról holnapra azonnal sikeres lesz a könyv elolvasása után. A teljesítmény elengedhetetlen: „igazad van, [...] de most fogjunk munkához, műveljük kertünket” – ahogyan Voltaire Candide-ja mondta.

A könyv alapvetően amerikai olvasóknak készült, és néha az az olvasó benyomása, hogy rövidebben is el lehetett volna mondani ugyanezt, de a több oldalról bemutatott állítások elősegítik a leírtak jobb megértését. Barabási Albert-László legújabb könyvét mindenkinek ajánlom.

Kovács Lajos